

שיחות הרב צבי יהודה זצ"ל לפרשת השבוע סידרה ב'

פרשת נח

שבע מצוות בני-נח³⁶

האנושות מתפרטת לשלושה גוונים של שם חם ויפת, כשהתכלית היא להגיע לתולדות שם, ואחר-כך לתולדות עבר ולבית מדרשם של שם ועבר³⁷, ומתוכם לאברהם העברי, המשכו של עבר³⁸. אנו המשכו של אברהם אבינו, אנו הסמיטים (=בני שם) האמיתיים.

עיקר התורה ניתנה לישראל, אבל קדמו לה שבע מצוות בני-נח³⁹ שאף הן, יסודן בתורה הוא. ההגדרה היסודית לחסיד אומות-העולם, היא מי שמקיים את שבע מצוות בני-נח. אבל הרמב"ם מסביר: "הוא שיקבל אותן ויעשה אותן, מפני שצוה בהן הקב"ה בתורה והודיענו על ידי משה רבינו שבני נח מקודם נצטוו בהן"⁴⁰. מה היא החסידות? קיום שבע מצוות אלו מתוך ידיעה שהן ציווי אלוהי המגיע דרך ישראל ואורייתא. יסוד כל הדתיות של האנושות הכללית הוא בתורה. חסיד אומות-העולם אינו מי שמקיים אותן מעצמו, אלא כמצוה אלוהית. "אבל אם עשאו מפני הכרע הדעת... אינו מחסידי אומות העולם אלא מחכמייהם"⁴¹. יכולים להיות גויים שאינם רשעים ושמקיימים שבע מצוות בני-נח; אלו חכמי אומות-העולם, ויש מקום להעריכם ולכבדם. אבל חסידות במובן האלוהי היא, כשלבדים אלו יש קשר להשראת השכינה. חסיד אומות-העולם הוא המקיים שבע מצוות בני-נח מתוך אמונה שבריאת ד' את האדם כוללת שבע מצוות אלו ושהן כתובות בתורה.

"ואעשך לגוי גדול"⁴²

יוצר האדם מתוך אותו עד אשר מגיעים לחלק האדם המיוחד, אברהם אבינו. בחלק האנושות היפתי, יש גם צד שלילי שהתגלה למשל אצל היטלר ימח שמו, ויש גם צד חיובי של התרוממות רוח המופיע מתוך ההתקרבות לשם. בהתבוננות "שנות דר ודר"⁴³, יש להבחין בכיורורים שמתקיימים בתוך האדם ובעיקר בתוך האדם השמי, עד שמגיעים אלינו: "ויאמר ד' אל אברהם: לך לך... אל הארץ אשר אראך, ואעשך לגוי גדול"⁴⁴.

יש לראות את השלשלת הזאת באופן אמיתי. "תורת ד' תמימה"⁴⁵ ומעשה ד' תמים. תורה שאינה תמימה, כמו אצל אלה אשר להם "דבר ד' צו לצו צו לצו קו לקו קו לקו זעיר שם זעיר שם"⁴⁶, פירוורס-פירוורס, חתיכות-חתיכות — היא שקר. לעומתם יש לתפוס את אחדות ד' המתגלה באחדות התורה וכלל-ישראל.

"דברה תורה כלשון בני אדם"⁴⁷

כדי להבין את התסביכת הזאת, יש צורך בדין-וחשבון רחב ובכיורורים רבים. פגישה זו כה קשה, עד כדי כך ש"דברה תורה כלשון בני אדם"⁴⁸, על-פי ההבנה שלנו וכשפה שלנו. מתוך-כך נמשכו סיבוכים של "או הוחל לקרא בשם ד'"⁴⁹ — "לשון חולין, לקרוא את שמות האדם ואת שמות העצבים בשמו של הקב"ה לעשותן אלילים ולקרנותן אלהות"⁵⁰. מה שתורה דיברה כלשון בני-אדם נתן פתחון פה לכל מיני אפיקורסות, כפירה ואתיאיזם, אבל האם יש עצה אחרת? בדומה לזה יש שואלים: למה יש יצירה-רע, האם לא היה נחמד יותר, לו האדם היה נברא מבלעדיו? כך אולי היה יותר נחמד אם האדם לא היה מדבר "בלשון בני אדם" על האלוהים, אבל ערכו של האדם הוא בכח הדיבור, "ויהי האדם לנפש חיה" — "לרוח ממלא"⁵¹. דיבורו של האדם מגלה את החיוניות שלו, ולא יתכן שיהיה עולם בלי אדם מדבר. מוכרחים להיפגש עם הערך העליון הזה של אדם מדבר על ענינים אלוהיים, והאדם אינו יכול לדבר אלא בלשון של גשמיות. אין לנו שפה מדעית רוחנית אבסטרקטית מיוחדת לענינים האלוהיים.

האדם מוציא דברים אלו בשפה שלו. באותם המושגים השייכים למגעים שלו עם העולם הגשמי בו הוא נמצא, באותה שפה ובאותו פה, הוא מדבר כלפי רבוננו-של-עולם, באותה שפה בשרית ובאותו פה בשרי, "פי יגיד תהלתך"⁵². וכי יש עצה אחרת? אי-אפשר אחרת. בירושלמי ברכות מובא שרבי שמעון בר יוחאי ביקש שיהיו לאדם שני פיות: אחד לדיבור בקודש ואחד לדיבור בחול. זה היה מצוין: פה לגשמי ופה לרוחני, בלי ערבוביה⁵³. אבל רבוננו-של-עולם, ש"יצר את האדם בחכמה"⁵⁴, לא עשה כן אלא יצר את הפה לדברים רוחניים דווקא בגוף ובחומר, כדי שבתוך החומר תתגלה הקדושה. על מנת כן! זה קשה מאוד, מסובך מאוד ומסוכן מאוד. אותו פה מוכרח להשתלט גם על דברים לעילא לעילא! "דברה תורה כלשון בני-אדם". כי התורה היא הוראה⁵⁵, הוראת חיים, הוראת דרך. "להורת את בני ישראל"⁵⁶, להורות את האדם היחיד והצבורי, הנתון במצבים ובסדרי ביטוי גופניים. גם בענינים מדעיים אנו נפגשים בלשון בני-אדם, למשל בלוגיקה ובדקדוק יש ביטוי: "לשון נופל על לשון". וכי הלשון הולך ונופל על לשון אחר?! יש הרבה דוגמאות כאלה. כך אין לנו שפה רוחנית מיוחדת, אלא רק השפה הגשמית שלנו. התורה הפונה מן השמים אלינו, מדברת אלינו בשפה שלנו.

"אשר עשה האלהים את האדם ישר"⁵⁷

בערבוביה הזאת "יצר לב האדם רע מנעריו"⁵⁸. אבל אין זו סתירה למה שכתוב "אשר עשה האלהים את האדם ישר"⁵⁹. האדם מצד עצמו שייך לאריסטוקרטיה עליונה. "ויברא אלהים את האדם בצלמו, בצלם אלהים ברא אתו"⁶⁰, לעילא לעילא. יסודו של האדם — הפנים שלו — הוא הרוחניות והשכל שלו, נשמת האדם. "וייצר ד' אלהים את האדם... ויפח באפיו נשמת חיים"⁶¹. אלא שיש קושי בגמרא יש דיון מענין: מתי מתגלית הנשמה? "נשמה מאימתי ניתנת באדם, משעת פקידה או משעת יצירה"⁶². על-כל-פנים נשמה זו מתגלה באדם החי, בגוף, בחושים. האדם ביסודו מצד יצירתו האלוהית, הוא ישר, הוא בצלם אלוהים. בנקודתו היסודית ההויתית והחיונית, — הוא ישר. האדם מצד עצמו, באופן אבסולוטי ואבסטרקטי, הוא ישר. אולם אדם זה ניתן בעולם, באטמוספירה של העולם, כלשון הפרק הראשון של ספר מסילת ישרים על "חובת האדם בעולמו". האדם נפגש עם העולם, ומתוך-כך נמצא בערבוביה ותסביכת של נשמה וגוף. הזיווג הזה של נשמה וגוף, של קודש וחול, הוא מסובך מאוד. הפגישה הזאת בין האמיתיות האצילית האידיאלית של האדם מצד עצמו, מצד יצירתו האלוהית, ובין העולם, היא לגמרי לא פשוטה וגורמת לערבוביה גדולה, לקושי נורא ואיום.